

Evocarea Profesorului Mihai Pop

Când stau și mă gândesc, oare câți ani au trecut de când l-am cunoscut pe Mihai Pop, acest om remarcabil, profesor și mentor?

Să fi trecut vreo cincizeci de ani de atunci!

Cred că în anul 1957, când m-a trimis Dr. Julius Bielz, conducătorul sectorului etnografic al Muzeului Bruckenthal de la Sibiu, la el, la Institutul de Folclor. Eu nu prea eram mulțumită de studiile mele. Interpretarea de texte literare culte nu era tocmai pe placul meu. Prin educația primită de acasă, eram mai curând sensibilă pentru științele naturii, tindeam mai mult spre etologie, spre observarea relațiilor dintre fenomenele naturii, dintre viețuitoare și mediul lor natural. Însă îmi lipseau cunoștințele de limba română suficiente pentru a urma o facultate de științe naturale. Venisem abia în 1947 din Germania.

La vremea aceea, școala folcloristică din București era orientată după școala sociologică a lui D. Gusti, care punea accentul pe individul cultural în contextul său sociologic și făcea studii ample asupra satelor și regiunilor. Privitor la fenomenele folclorice în general, printre altele, se puneau întrebări de genul: Cine cântă un cântec, cine povestește un basm, cum cântă, cum povestește, când și cu ce succes reproduce și ce este acceptat. Mi-am dat seama că asta mă interesa mai mult decât să-mi fac gânduri despre motivele pentru care un poet descântă luna plină și despre mișcările sufletești care l-ar fi îndemnat la a crea astfel de versuri. De exemplu, mă certasem atunci cu un coleg, astăzi scriitor apreciat, din cauza interpretării basmului *Rapunzel, lass deinen Zopf herunter!* („Rapunzel, lasă-ți pletele jos din turn”) ca expresie a ideii „Veșnicul feminin ne înalță!”.

Prin urmare, m-am dus la Institutul de Folclor, pe strada Nikos Beloianis din București și m-am prezentat la profesorul Mihai Pop, pe atunci directorul Institutului, care m-a primit cu o curiozitate amabilă și prietenoasă. Profesorul Mihai Pop era un om elegant, devreme încărunit, cu un zâmbet amabil, cald și cu capacitatea de a ascu-

ta atent pe interlocutorul său. Mi-a permis să particip la prelegerile sale la Universitate, care erau după amiaza, convenabil pentru mine. Pe atunci nu era un lucru obișnuit ca o prelegere să fie deschisă și celor neîncadrați în programul obligatoriu de studiu.

La îndemnul lui, mi-am ales ca temă de examen de stat o cercetare de folclor comparat român-german, anume trei teme de balade. Profesorul mi-a înlesnit accesul la biblioteca și arhiva Institutului, unde am fost în curând foarte bine primită. Devenisem „copilul Institutului”.

În anul 1960, s-a organizat concurs pentru un post de cercetător la filiala de la Cluj a Institutului. O româncă, o unghurească și o nemțoaică trebuia să lărgim și să împrăștiăm colectivul Institutului. Ceea ce nu știam era situația Institutului de după 1956, când la conducerea filialei ajunsese Virgil Medan, fostul secretar de partid al Conservatorului. Așa am ajuns acolo Doina Trușă, Gabi Vöö și cu mine. Înainte de a pleca, Mihai Pop, în calitatea lui de director al Institutului, a organizat, pentru începătorii din București și Cluj, un curs introductiv de oase luni, în cadrul căruia personalitățile din Institut ne-au ținut prelegeri, ne-au introdus în munca de arhivă și ne-au dus chiar la o cercetare de teren, la o nuntă din Peri!

Această introducere a fost de mare importanță pentru noi, chiar dacă, mai târziu, am avut de a face mai mult sau mai puțin și cu alți colegi. În tot acest timp, biroul directorului a fost mereu deschis pentru noi și întrebările noastre. Și cine nu-și amintește de privirea lui întrebătoare și de gestul tipic al balansării ochelarilor! Față de problemele noastre, Mihai Pop rămânea primitor, calm și plin de umor. Plecam de la el liniștiți și încurajați. Îmi amintesc de o întâmplare anecdotică: Vine Pop dimineața la birou. Îl primește secretara: „Bună dimineața, domnule Pop. Doamna X vrea să vă vorbească neapărat!” Pop: „Aoleu, o să plângă iarăși pe umărul meu. Ia pregătește o batistă mare!”. Doamna X a fost primită și problema s-a rezolvat în liniște.

Nu voi intra în amănunte despre timpul petrecut de mine la Cluj. Noi, tinerii, primisem de la București sarcina să fiem o serie de colecții de basme pentru catalogul tipologic al basmelor românești al lui C. Bărbulescu. Probabil a fost o idee binevoitoare a mentorului meu bucureștean, care m-a trimis un an la Sibiu, unde am lucrat în diferitele biblioteci și arhive sibieni. A fost o perioadă rodnică pentru mine și m-a ajutat să depășesc diverse crize clujene.

O amintire frumoasă se leagă și de cercetarea interetnică româno-maghiară de la Braniștea. Am avut norocul să fac parte din grupul condus de Mihai Pop. El știa să asculte, iar noi puteam urmări ușor întrebările și răspunsurile. Păstra întotdeauna respectul față de cele spuse de informator și găsea în fiecare informație ceva nou și interesant. Atunci am învățat să am o ureche deschisă și un ochi atent pentru

fenomenele de folclor fie deja cunoscute, fie noi și să recunosc și să apreciez variabilitatea lor. Pe lângă orele de lucru am avut și timp a-a-zis liber, plin de haz. Îmi amintesc cum într-o după amiază am hotărât să ne ducem „la cazan”, un loc de întâlnire a sâtenilor și o bună ocazie de povestit, nu numai de băut. În căutarea cazanului, șeful nostru a întreat-o pe o sâteancă de drum. Ea i-a răspuns: „Îți vedeți pe cei de acolo, de unde vin și cum vin? Acolo să vă duceți!”

Perioada mea de ședere la Cluj s-a sfârșit brusc. În 1963, pe neașteptate, mi-a venit pașaportul pentru întoarcerea în Germania. Tocmai făceam o culegere în zona Secașului – prima mea culegere mai mare – dar a trebuit să o întrerup și să mă întorc la Cluj. Neștiind ce va fi, m-am dus la București să-mi predau materialele și să-mi fac actele. Ce va fi cu mine în Germania? Lucrasem ca translator la IFMC (International Folk Music Council) în 1959 și știam prea puțin despre folcloristica internațională. Cei de la IFMC erau muzicieni, eu eram literată. Când am luat rămas bun, a rebit să-mi promit profesorului Pop să nu mă las de folclor și să încerc să-mi fac teza de doctorat la profesorul K. Ranke la Göttingen. A fost un sfat bun, însă ceea ce nu știa Mihai Pop era că Ranke dădea teme foarte ample și toți doctoranzii lui lucrau ani de zile la tezele lor, fiind obligați între timp să-și câștige și pâinea cea de toate zilele. Ranke știa de la Pop că am lucrat la fișele pentru catalogul de basme românești, astfel că a acceptat să lucrez câțiva ani la pregătirea Enciclopediei basmului pe care o pregătea.

Ca doctorandă și lector de limba română a Universității din Göttingen, am avut ocazia să particip la o serie de congrese și conferințe internaționale. La una dintre aceste ocazii, l-am cunoscut, prin Mihai Pop, pe profesorul G. Megas, care m-a invitat imediat la congresul de basme din 1964 de la Atena.

Pe vremea aceea, profesorii veneau mândri la congrese cu discipolii lor, ca să-i prezinte și să le facă legături pentru viitor. Astfel, prof. L. Röhrich mi l-a prezentat atunci pe Rolf Brednich, elevul lui model, iar prof. K.C. Peeters din Belgia mi l-a prezentat pe elevul și asistentul lui, Stefaan Top. Așa m-a introdus și pe mine prof. Pop la Atena și am fost foarte emoționată când m-a rugat să-l însoțesc la banchetul final al congresului. Nu fusesem niciodată la asemenea banchet în lumea largă și fină. Când am ajuns la hotelul respectiv la ora indicată, profesorul Pop mă aștepta cu o privire amicală, la început critică, dar până la urmă binevoitoare. M-a condus în sală; eram foarte tânără și nesigură și foarte bucuroasă că am lângă mine un om cu experiență.

Mai târziu l-am mai întâlnit la Paris, în 1972, la Conferința SIEF. Eu ajunsesem acolo dintr-o întâmplare, pentru că la Atena, profesorii K. C. Peeters, A. Marinus și M. Pop mă luaseră cu ei la ședința CIAP, asociație care tocmai se transformase în SIEF.

A^oa cã, vrând-nevrând, m-am trezit membrã a acestei Societãþi Internaþionale de Etnologie ^oi Folclor.

^aedinþele de la Paris au fost foarte dificile ^oi pline de intrigi. Pãnã la urmã, pre^oedintele nou ales a fost Mihai Pop, prin aceasta recunoscându-i-se calitãþile ^otiinþifice ^oi diplomatice ^oi faptul cã avea ca bazã de susþinere un institut renumit ^oi puternic. Într-una dintre seri, el ne adunase pe noi, „copiii” lui, sã ne arate Parisul ^oi am ajuns, bineînþeles, în Montmartre. Din pãcate, în curãnd, funcþia de pre^oedinte a ajuns pe mâinile altcuiva. Excelenta secretarã a lui Mihai Pop, Tanþi Spirtaru, ie^oise la pensie ^oi ni^ote colegi ru^oi aveau ambiþia de a prelua conducerea SIEF, astfel încât societatea a fost la un pas de a se diviza la un moment dat.

Când am venit iar în România, în 1990, am vizitat nu numai institutul, ci ^oi familia mentorului meu, Mihai Pop. De obicei, stãteam de vorbã cu soþia profesorului despre Institut, colegi, prieteni comuni ^oi diferite proiecte la ordinea zilei. Îmi amintesc cã, la una din vizitele de dupã 1990, profesorul spunea cu ironie cã acum era obligat sã citeascã toate ziarele, ca sã poatã face faþã la discuþiile cucoanelor care se agitau în legãturã cu evenimentele zilei.

O mare bucurie au mai avut când una dintre nepoatele lor s-a cãsãtorit în Franþa ^oi au putut participa cu întreaga familie la aceastã ocazie festivã.

O bucurie a mea a fost participarea, pe când fãceam o vizitã întâmplãtoare la Bucureþti, la sãrbãtorirea a 90 de ani a decanului ^otiinþei noastre, organizatã de domnul profesor Nicolae Constantinescu.

La penultima mea vizitã, soþia lui era foarte îngrijoratã. Simþea cã o pãrãlesc puterile ^oi nu mai poate „sã-l þinã”, cum zicea ea, adicã sã-l sprjine a^oa cum ar fi vrut ea ^oi cum credea cã ar fi necesar. La ultima vizitã l-am gãsit singur ^oi foarte retras. Nu prea a luat în seamã buchetul de trandafiri albi pe care-l adusesem ca sã-l punem lângã fotografia soþiei: „Dã-le lui Fof!” – a^oa-i spunea doamnei Pop în cercul familial – de parcã ea ar mai fi fost prezentã sã-^oi primeascã darul uzual de gazdã. Mi-am dat seama cã era un rãmas bun pentru totdeauna.

Privind înapoi spre anii parcur^oi, pot sã spun cã am avut un profesor remarcabil ^oi un mentor excelent. Chiar dacã legãtura cu el nu a fost a^oa de strãnsã cum a fost cu „Doktorvater”-al meu, profesorul Kurt Ranke, totu^oi atitudinea lui era mereu binevoitoare, plinã de încredere, interes ^oi curiozitate ^oi mai ales, deschisã. De la el am învãþat sã urmãresc cu ochi atenþi comportamente sociale în sensul folcloric, sã urmãresc evenimentele ^oi sã întreb de originea ^oi dezvoltarea lor. Astãzi sunt, în regiunea mea, unul dintre puþinii folclori^oti care urmãre^ote în teren vechile ^oi noile fenomene folclorice, mai ales în ceea ce prive^ote obiceiurile. Sunt profund convinsã cã

obiectul pe care-l numim folclor nu va dispărea °i nu se va deteriora, cum afirmă adesea unii colegi. Convieșuirea umană va păstra °i va dezvolta forme culturale folclorice noi iar acestea, la rândul lor, se vor schimba, se vor adapta sau, în anumite condiții, chiar vor dispărea. Pentru această viziune asupra vieții noastre culturale, îi mulțumesc onoratului nostru profesor, Mihai Pop.